

*“Hør Don Juan, det vil sige, kan du ikke
ved at høre Don Juan få en forestilling
om ham, så kan du det aldrig”*

Da den 23 årige Søren Kierkegaard torsdag den 26. januar 1837 var i Det Kongelige Teater for at se og høre Wolfgang Amadeus Mozarts (1756-1791) muntre opera “Tryllefløjten” for første gang, var der især én af operaens figurer der havde hans interesse, nemlig den muntre fuglefænger Papageno, der blev spillet og sunget af den populære baryton Giovanni Cetti (1794-1858). Når det især var Papageno og ikke andre af Tryllefløjten figurer, der interesserede Kierkegaard, så var det, fordi han mente, at Mozart med Papageno havde villet skildre ét ud af tre umiddelbare erotiske stadier, hvor de to andre stadier er symboliseret ved henholdsvis Cherubino fra “Figaros Bryllup” og Don Juan fra operaen af samme navn.

Kierkegaard hørte Papageno, der har et stor parti i operaen, snakke og synge på dansk. Det var forfatteren Niels Thorup Bruun (1778-1823), der havde oversat Emanuel Schikaneders (1751-1812) tyske libretto til “Die Zauberflöte” til dansk til brug for operaens førsteopførelse søndag den 30. januar 1826, hvor Giovanni Battista Cetti – og så dengang – sang Papa-

Operasangeren Giovanni Cetti (1794-1858), der sang Papagenos parti i “Tryllefløjten”. Han var kendt for sine gode stemme og livfulde optræden. Udover sin rolle i “Tryllefløjten” var han kendt for roller i “Figaros Bryllup” og i “Don Giovanni”.

genos parti. Tamino blev spillet og sunget af Johan Frederik Kirchheiner (1798-1865) og de to Isispræster af henholdsvis Christen Martin Foersom (1794-1850) og Johan Daniel Bauer (1798-1880).

Fra den 26. januar 1837 og frem til 20. februar 1843, hvor Kierkegaards essay om de tre operafigurer Cherubino, Papageno og Don Juan udkom som en del af hans hovedværk "Enten-Eller", blev "Trylleføjten" opført i alt ni gange. Vi ved ikke, hvor mange gange Kierkegaard har set "Trylleføjten", inden "Enten-Eller" udkom, men jeg er overbevist om, at han har set den op til flere gange.

Det er fra et notat i Kierkegaards efterladte papirer, at vi ved hvornår Kierkegaard første gang så "Trylleføjten". Derimod er det ikke ud fra hans efterladte papirer til at sige, hvornår han første gang så Mozarts opera "Don Giovanni", som Kierkegaard kalder for en opera seria, selvom den er et *dramma giocoso*. I et notat fra onsdag den 10. juni 1836 skriver Kierkegaard, at han har hørt – men ikke set – en gårdmusikant spille menuetten fra Don Juan på en rørfløjte, og hvis han har haft Mozarts musik til dansen fra første akts finale i frisk erindring, kan han meget vel have set "Don Giovanni" på Det Kongelige Teater torsdag den 12. marts 1836, hvor førnævnte Giovanni Cetti sang hovedpar-

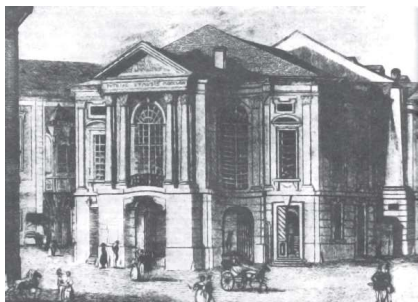

Emanuel Schikaneder. Han var en tysk-østrigsk skuespiller, sanger, digter, dramatiker, impresario, teaterdirektør og frimurer. Han er mest kendt for at have skrevet librettoen til Mozarts "Trylleføjten", hvor han ved ur-opførelsen sang partiet som Papageno.

tiet som Don Juan. Udelukkes kan det dog ikke, at han har set den (op til flere gange) tidligere.

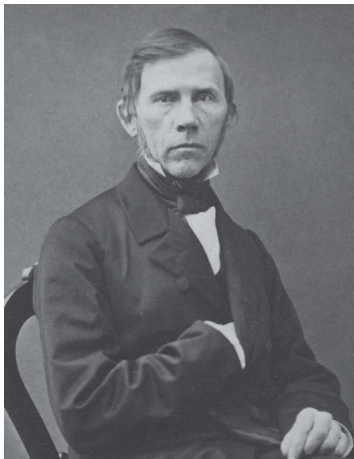
Mozarts "Don Giovanni" – der havde premiere på Grev Nostitz' Nationalteater i Prag den 29. oktober 1787, dirigeret af Mozart – blev førsteopført i Danmark 29 år før ovenævnte Kierkegaard-notat, nemlig tirsdag den 5. maj 1807, hvor Edouard Du Puy (1770-1822) sang Don Juans parti, Hans Christian Knudsen (1763-1816) var Leporello, Niels Olsen (død 1819) var Kommandanten, og Johanne Elisabeth Dahlén (1767-1845) var Donna Elvira. Det var forfatteren Lauritz Kruse (1778-1839), der stod for den danske bearbejdelse af Lorenzo da Pontes italienske libretto "Il dissoluto punito, ossia il Don Giovanni", der bygger på italienske forfatter Giovanni Bertatis (1735-1815) libretto til italienske komponist Giuseppe Gazzaniga (1743-1818) én akt opera "Don Giovanni, o sia Il convitato di pietra", der også er et dramma giocoso, og som kort forinden – i februar 1887 – var blevet opført på Teatro San Moisè i Venedig. Lorenzo da Ponte beholdt handlingen og de fleste af figurerne fra denne opera, der i øvrigt bygger på Jean-Baptiste Molières skuespil: "Don Juan ou Le festin de pierre" (1682, "Don Juan eller Stengæsten", 1865).

Men hvor Niels Thorup Bruuns danske libretto til "Tryllefløjten" (i det store hele) tekstnært følger Emanuel Schikaneders tyske libretto, er dette ikke tilfældet med Laurits Kruses libretto til "Don Giovanni". Til stor kunstnerisk ærgrelse for kapelme-

Billede fra 1797 af Nationalteateret i Prag. Mozart komponerede en stor del af musikken til "Don Giovanni" i Prag.

ster Frederik Ludvig Kuntzen (1761-1817), der indstuderede operaen og barytonen Edouard Du Puy, der – som nævnt – sang Don Juan, havde Det Kongelige Teaters direktion, med Jørgen Kierulf (1757-1810) i spidsen, nemlig pålagt Laurits Kruse at ændre operaens recitativer til talt dialog, for på den måde lettere at kunne ændre i Lorenzo da Pontes tekst, så det mildnede forargelsen over forfatteren og dødshånderen Don Juan. Både Frederik Ludvig Kuntzen og Edouard Du Puy forsøgte at få bibeholdt recitativerne og tekstgrundlaget, men uden held. Laurits Kruse blev således pålagt at omarbejde recitativerne til talt dialog og

Vennen, præsten og forfatteren Emil Boesen, som Kierkegaard skrev breve til, mens han boede i Berlin herunder om sopranen Hedwig Schulze: "Her i Berlin er der ... en sangerinde fra Wien, en Demoiselle Schulze, hun spiller Elvira i Mozarts 'Don Juan' og har en frappant lighed med en vis ung pige, så skuffende at det ordentligt afficerede mig netop at se hende i Elvira. Når mit vilde sind kommer over mig, så fristes jeg næsten til at nærme mig til hende, ikke just med de 'reelle hensigter'. En sangerinde er der i almindelighed ikke stort tabt i, og hun ligner hende."